

Articulus tertius.

Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex
Maria Virgine.

1. MAXIMO quidem, et singulari beneficio humanum genus a Deo affectum esse, qui nos e durissimi tyranni servitute in libertatem vindicavit, ex iis, quæ superiori articulo declarata sunt, intelligere fideles possunt : at vero si consilium etiam, et rationem, qua potissimum id efficere voluit, nobis ante oculos ponamus, profecto nihil divina in nos beneficentia, ac bonitate illustrius, nihil magnificentius esse videbitur.

2. *Hujus articuli sensus.* CONCEPTUS DE SPIRITU SANCTO. Ejus igitur mysterii magnitudinem, quod nobis tanquam salutis nostræ præcipuum caput sacræ litteræ considerandum sæpissime proponunt, Parochus a tertii articuli explicatione ostendere incipit : cujus hanc esse sententiam docebit, nos credere, et confiteri, eum ipsum Jesum Christum, unicum dominum nostrum, Dei filium, cum pro nobis humanam carnem suscepit in utero virginis, non ex virili semine, ut alii homines, sed supra omnem naturæ ordinem spiritus sancti virtute conceptum esse,¹ ita ut eadem persona Deus permanens, quod ex æternitate erat, homo fieret, quod ante non erat. Ea autem verba ita accipienda esse, ex sacri Concilii Constantinopolitani confessione plane perspicitur; inquit enim : Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de cælis : et incarnatus est de spiritu sancto ex Maria virgine, et homo factus est. Atque id etiam sanctus Joannes evangelista explicavit, ut qui ex ipsius Domini salvatoris pectore, altissimi hujus mysterii cognitionem hausisset; nam cum divini verbi naturam declarasset illis verbis : In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum : ad extremum conclusit : Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.² Verbum enim, quod divinæ naturæ hypostasis est, ita humanam naturam assumpsit, ut una, et eadem esset, divinæ, et humanæ naturæ hypostasis, ac persona; quo

¹ Matth. I. 20. Luc. I. 35. — ² Joann. I. 1. 14.

factum est, ut tam admirabilis conjunctio utriusque naturæ actiones, et proprietates conservaret, atque, ut est apud sanctum Leonem magnum illum Pontificem, nec inferiorem consumeret glorificatio, nec superiorem minueret assumptio.³

Sed quoniam prætermittenda non est verborum explicatio, doceat Parochus, cum dicimus, Dei filium spiritus sancti virtute conceptum esse, unam hanc divinæ Trinitatis personam incarnationis mysterium non confecisse. Quamvis enim unus filius humanam naturam assumpserit, tamen omnes divinæ Trinitatis personæ, Pater, Filius, et Spiritus sanctus, hujus mysterii auctores fuerunt; siquidem illa Christianæ fidei regula tenenda est : Omnia, quæ Deus extra se in rebus creatis agit, tribus personis communia esse, neque unam magis quam aliam, aut unam sine alia agere. Quod autem una persona ab alia procedat, hoc unum omnibus commune esse non potest; nam filius a patre tantum generatur, spiritus sanctus a patre et filio procedit : quidquid vero extra illas ab ipsis proficiscitur, tres personæ sine ullo discrimine agunt : atque ex hoc genere filii Dei incarnatio censenda est. Quamquam vero hæc ita se habeant, solent tamen sacræ litteræ earum rerum, quæ omnibus personis communes sunt, aliam aliis tribuere; quemadmodum summam omnium rerum potestatem patri, sapientiam filio, spiritui sancto amorem adscribunt. Et quoniam divinæ incarnationis mysterium singularem, atque immensam Dei erga nos benignitatem declarat, ob eam rem peculiari quadam ratione hoc opus spiritui sancto tribuitur.

In hoc mysterio quædam supra naturæ ordinem, quædam naturæ vi effecta esse animadvertimus. Nam, quod ex purissimo virginis matris sanguine Christi corpus formatum credimus, in eo naturam humanam agnoscimus, cum illud omnium hominum corporibus commune sit, ut ex matris sanguine formentur. Quod vero et naturæ ordinem, et humanam intelligentiam superat, illud est, simul atque beata virgo angeli verbis assentiens dixit : Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum :⁴ statim sanctissimum Christi corpus formatum, eique anima rationis compos conjuncta est,

³ Scrm. I. de Nat. c. 2. — ⁴ Luc. I. 38.
CAT. TRID. — 3

3. *Incarnationis opus toti trinitati commune attribuitur spiritui sancto.*

4. *In incarnatione Christi quædam secundum naturam quædam supra naturam facta inveniuntur.*

atque ita in ipso temporis articulo perfectus Deus, et perfectus homo fuit. Hoc autem novum fuisse, atque admirabile spiritus sancti opus, nemo dubitare potest, cum servato naturæ ordine, nullum corpus, nisi intra præscriptum temporis spatium, hominis anima informari queat.

5. Deinde vero illud accedit maxima admiratione dignum, quod, ut primum cum corpore anima conjuncta fuit, ipsa etiam divinitas cum corpore, et anima copulata est; quare simul corpus formatum, atque animatum est, et corpori et animæ divinitas conjuncta; ex quo fit, ut eodem temporis puncto perfectus Deus, et perfectus homo esset, et virgo sanctissima vere, et proprie mater Dei, et hominis diceretur, quod eodem momento Deum, et hominem concepisset. Hoc autem ab angelo ei significatum est, cum ait: Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, et filius altissimi vocabitur.¹ Et eventu comprobatum est, quod Isaias prædixit: Ecce virgo concipiet, et pariet filium.² Idem quoque Elisabeth, cum spiritu sancto repleta, filii Dei conceptionem intellexisset, his verbis declaravit: Unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me?³

6. Sed quemadmodum Christi corpus ex purissimis integerrimæ virginis sanguinibus sine ulla viri opera, ut antea diximus, verum sola spiritus sancti virtute formatum est: ita etiam, ut primum conceptus est, illius anima uberrimam spiritus Dei copiam, atque omnem charismatum abundantiam accepit; neque enim, ut aliis hominibus, qui sanctitate, et gratia ornantur, ipsi ad mensuram, ut testatur sanctus Joannes, dat Deus spiritum,⁴ sed omnem gratiam tam affluenter in ejus animam infudit, ut de plenitudine ejus nos omnes acceperimus.⁵ Neque tamen filium Dei adoptivum appellare licet, quamvis spiritum illum habuerit, quo sancti homines filiorum Dei adoptionem consequuntur; nam cum natura filius Dei sit, adoptionis gratiam aut nomen in eum convenire nullo modo existimandum est.

7. Hæc sunt, quæ de admirabili conceptionis mysterio explicanda visa sunt; ex quibus ut salutaris fructus ad nos redun-

¹ Luc. I. 31. — ² Isa. VII. 14. — ³ Luc. I. 43. — ⁴ Joan. III. 34. — ⁵ Joan. I. 16.

dare possit, illa in primis fideles memoria repetere, ac sæpius cogitare cum animis suis debent, Deum esse, qui humanam carnem assumpsit; ea vero ratione hominem factum, quam mente nobis assequi non licet, nedum verbis explicare; ob eum denique finem hominem fieri voluisse, ut nos homines filii Dei renasceremur. Hæc cum attente consideraverint, tum vero omnia mysteria, quæ hoc articulo continentur, humiliter, ac fideli animo credant, et adorent; nec curiose, quod sine periculo vix unquam fieri potest, illa investigare, ac perscrutari velint.

NATUS EX MARIA VIRGINE. Hæc altera est hujus articuli pars, in qua explicanda Parochus diligenter versabitur, cum fidelibus credendum sit, Jesum dominum non solum conceptum spiritus sancti virtute, sed etiam ex Maria virgine natum, et in lucem editum esse; cujus mysterii fides quanta cum lætitia, et jucunditate animi meditanda sit, angeli vox, qui primus felicissimum nuntium mundo attulit, declarat; inquit enim: Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.¹ Tum ex illius cælestis militiæ cantico: Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis,² quod angeli cecinerunt, facile est intelligere. Hinc etiam amplissimum illud Dei promissum ad Abraham impleri incepit, cui dictum est, fore aliquando, ut in ejus semine omnes gentes benedicerentur.³ Maria enim, quam vere matrem Dei prædicamus, et colimus, quod eam personam, quæ simul Deus, et homo erat, peperit, a Davide rege originem duxit.

Sed quemadmodum conceptio ipsa naturæ ordinem prorsus vincit, ita in ortu nihil non divinum licet contemplari. Præterea, quo nihil admirabilius dici omnino, aut cogitari potest, nascitur ex matre sine ulla maternæ virginitatis diminutione, et quo modo postea ex sepulcro clauso, et obsignato egressus est, atque ad discipulos clausis januis introivit:⁴ vel, ne a rebus etiam, quæ natura quotidie fieri videmus, discedatur, quo modo solis radii concretam vitri sub-

¹ Luc. II. 10. — ² Luc. II. 14. — ³ Gen. XXII. 18. — ⁴ Joan. XX. 19.

8.
*Christum
Virgo
peperit*

9.
*modo
commu-
nem na-
turæ cur-
sum supe-
rante.*

stantiam penetrant, neque frangunt tamen, aut aliqua ex parte lædunt : simili, inquam, et altiori modo Jesus Christus ex materno alvo, sine ullo maternæ virginitatis detrimento, editus est; ipsius enim incorruptam, et perpetuam virginitatem verissimis laudibus celebramus. Quod quidem spiritus sancti virtute effectum est, qui in filii conceptione, et partu, matri ita affuit, ut ei et fœcunditatem dederit, et perpetuam virginitatem conservarit.

10. Solet interdum Apostolus Christum Jesum novissimum Adam¹ appellare, eumque primo Adam conferre; nam, ut in primo omnes homines moriuntur, ita in secundo omnes ad vitam revocantur : atque ut Adam, quod ad naturalem conditionem pertinet, humani generis parens fuit, ita Christus gratiæ et gloriæ auctor est.² Ad eum modum, nobis etiam licet virginem matrem cum Eva ita conferre, ut priori Evæ secunda Eva, quæ est Maria, respondeat, quemadmodum secundum Adam, hoc est Christum, primo Adam respondere ostendimus. Eva enim, quia serpenti fidem habuit, maledictum, et mortem in humanum genus invexit : et Maria postquam angelo credidit, Dei bonitate effectum est, ut benedictio, et vita ad homines perveniret : propter Evam nascimur filii iræ,³ a Maria Jesum Christum accepimus, per quem filii gratiæ regeneramur. Evæ dictum est : In dolore paries filios.⁴ Maria hac lege soluta est, ut quæ, salva virginalis pudicitiae integritate, sine ullo doloris sensu, ut antea dictum est, Jesum filium Dei peperit.

11. Cum igitur tanta, et tam multa sint admirandæ hujus conceptionis, et nativitatis sacramenta, divinæ providentiæ consentaneum fuit, ut ea multis figuris, et oraculis significarentur. Quare huc pertinere sancti Doctores intellexerunt multa, quæ in variis sacræ scripturæ locis legimus, præcipue vero portam illam sanctuarii, quam Ezechiel clausam vidit :⁵ item lapidem de monte sine manibus abscissum, ut est apud Danielelem, qui factus est magnus mons, et implevit universam terram :⁶ deinde Aaron virgam, quæ una inter virgas princi-

¹ I. Cor. XV. 21. 22. — ² Rom. V. 14. — ³ Eph. II. 3. — ⁴ Gen. III. 16. — ⁵ Eze. XLIV. 2. — ⁶ Dan. II. 34.

pum Israelis germinavit :¹ et rubum, quem Moyses vidit ardere, et non comburi.² Multis verbis sanctus Evangelista, Christi nativitatis historiam descripsit;³ qua de re nihil est, quod plura a nobis dicantur, cum ea lectio Parocho in promptu sit.

Danda autem illi est opera, ut hæc mysteria, quæ ad doctrinam nostram scripta sunt,⁴ infixæ animo, et mentibus fidelium hæreant; primum quidem, ut tanti beneficii commemoratione aliquam gratiam ejus auctori Deo referant; deinde, ut eximium hoc, et singulare humilitatis exemplum iis ante oculos ad imitandum proponat. Quid enim nobis utilius, atque ad animorum nostrorum superbiam, et elationem comprimendam accommodatius esse potest, quam sæpius cogitare, Deum ita sese humiliare, ut cum hominibus gloriam suam communicet, et hominum infirmitatem, fragilitatemque assumat; Deum hominem fieri, summamque illam, et infinitam majestatem homini ministrare, ad cujus nutum columnæ cæli, ut inquit scriptura, contremiscunt, et pavent,⁵ eumque in terra nasci, quem in cælis angeli adorant? Quid igitur, cum hæc Deus nostra causa faciat, quid, inquam, nos, ut illi obsequamur, facere oportet? quam libenti, atque alacri animo debemus omnia humilitatis officia amare, amplecti, præstare. Videant fideles, quam salutari doctrina Christus nascens nos instituat, antequam vocem aliquam emittere incipiat. Nascitur egenus : nascitur ut peregrinus in diversorio : nascitur in vili præsepio : nascitur media hieme; ita enim scribit sanctus Lucas : Factum est, cum essent ibi, impleti sunt dies, ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit : et reclinavit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diversorio.⁶ Potuitne evangelista humilioribus verbis omnem cæli, et terræ majestatem, et gloriam includere? Neque vero scribit, non fuisse locum in diversorio, sed ei non fuisse, qui dicit : Meus est orbis terræ, et plenitudo ejus.⁷ Quod etiam alius evangelista testatus est : In propria venit, et sui eum non receperunt.⁸

¹ Num. XVII. 8. — ² Exod. III. 2. — ³ Luc. II. — ⁴ Rom. XV. 4. — ⁵ Job. XXVI. 11. — ⁶ Luc. II. 6. 7. — ⁷ Psal. XLIX. 12. — ⁸ Joan. I. 11.

12.
*Christi
incarnatio ad humilitatem nos provocat,*

13. Hæc cum fideles sibi ante oculos proposuerint, tum vero cogitent, Deum carnis nostræ humilitatem, et fragilitatem subire voluisse, ut humanum genus in altissimo dignitatis gradu collocaretur. Nam illud unum satis declarat excellentem hominis dignitatem, et præstantiam, quæ illi divino beneficio tributa est, quod homo fuerit, qui idem verus, et perfectus Deus sit : ut jam gloriari nobis liceat, filium Dei os nostrum, et carnem nostram esse : quod beatissimis illis spiritibus non licet; nusquam enim, ut est apud Apostolum, angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit.¹

14. Præterea cavendum est, ne maximo nostro malo eveniat, ut, quemadmodum illi in diversorio Bethleem locus, ubi nasceretur, defuit, ita etiam, quando jam in carne non nascitur, locum in cordibus nostris invenire non possit, ubi in spiritu nascatur; hoc enim, cum salutis nostræ cupidissimus sit, vehementer optat; nam ut ille spiritus sancti virtute supra naturæ ordinem homo factus, et natus est, sanctusque, atque adeo sanctitas ipsa fuit : ita nos oportet, non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nasci,² ac deinde veluti novam creaturam in novitate spiritus ambulare,³ sanctitatem illam, ac mentis integritatem custodire, quæ homines spiritu Dei regeneratos maxime decet; hac enim ratione sanctæ hujus filii Dei conceptionis, et nativitatis imaginem aliquam in nobis ipsis exprimemus, quam fideli animo credimus, et credentes Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est,⁴ suscipimus, et adoramus.

¹ Heb. II. 16. — ² Joan. I. 13. — ³ Rom. VI. 4. 5. VII. 6. — ⁴ I. Cor. II. 7.

Articulus quartus.

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, et sepultus.

QUANTAM habeat necessitatem hujus articuli cognitio, et quam diligenter Parochus curare debeat, ut fideles dominicæ passionis memoriam sæpissime animo repetant, docet Apostolus, qui nihil aliud se scire testatus est, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum.¹ Quare in hoc argumento omne studium, et opera adhibenda est, ut quam maxime illustretur, fidelesque tanti beneficii commemoratione excitati, totos se ad Dei erga nos amorem, et bonitatem suscipiendam convertant.

Fides itaque priori articuli parte (nam de altera postea dicitur) illud nobis credendum proponit, Christum dominum, cum Pontius Pilatus Tiberii Cæsaris jussu Judæam provinciam administraret, cruci affixum esse; nam captus, irrisus, variis injuriarum, et cruciatuum generibus affectus, demum in crucem sublatus est.

PASSUS. Nec vero cuiquam dubitandum est, ejus animam, quod ad inferiorem partem attinet, ab iis cruciatibus liberam non fuisse; nam quod humanam naturam vere assumpsit, necesse est fateri, animo etiam gravissimum dolorem sensisse; quare inquit : Tristis est anima mea usque ad mortem.² Nametsi personæ divinæ humana natura conjuncta fuit, tamen propter eam conjunctionem nihilominus passionis acerbiter sensit, quam si ea conjunctio facta non fuisset, cum in una Jesu Christi persona, utriusque naturæ, divinæ, et humanæ, proprietates servatæ sint : atque idcirco quod erat passibile et mortale, passibile et mortale permansit : rursus vero quod impassibile, et immortale erat, qualem esse divinam naturam intelligimus, suam proprietatem retinuit.

SUB PONTIO PILATO. Quod autem hoc loco tam diligenter observari videmus, Jesum Christum eo tempore passum

¹ I. Cor. II. 2. — ² Matt. XXVI. 38. Marc. XIV. 34.

I.
Necessaria hujus articuli frequens explicatio.

2.

3.
Anima Christi malis repleta est.

4.

Tempus passionis